

**Valsts finansējuma plānošana un izlietojums
garantētā minimālā ienākuma pabalsta izmaksai**

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

Rīga 2024

Revīzijas ziņojums

Valsts finansējuma plānošana un izlietojums garantētā minimālā ienākuma pabalsta izmaksai

Datums skatāms dokumenta paraksta laika zīmogā un dokumenta numurs teksta failā.

Fokusēta atbilstības revīzija “Vai Labklājības ministrijas pieprasītais papildu finansējums mērķdotācijai pašvaldībām garantētā minimālā ienākuma pabalsta izmaksai ir pamatots un ir izlietots atbilstoši piešķiršanas mērķim un ievērojot tiesību aktus?”

Vāka noformējumā izmantots attēls no tīmekļvietnes <https://www.gettyimages.com/>.

Cienījamais lasītāj!

Attīstības izdevumiem pieejamie valsts budžeta līdzekļi ir ierobežoti, tāpēc ir būtiski, lai to plānošana un izlietošana būtu efektīva un caurskatāma. Valsts kontroles ieskatā, šiem izdevumiem ir jāattaisno savs nosaukums un tiem ir jābūt kā līdzeklim valsts attīstībai. Tāpēc pārbaudes par attīstības izdevumiem Valsts kontrolei ir aktuālas jau daudzus gadus.

Labklājības nozarei ir daudz vajadzību. Valsts budžeta 2023. gadam izstrādes laikā Labklājības ministrija sagatavoja 27 nozares prioritāro pasākumu pieteikumus par kopējo finansējumu 127 567 266 *euro* un trīs starpnozaru pasākumu pieteikumus par kopējo summu 28 373 746 *euro*.

No tiem Ministru kabinets atbalstīja tikai astoņus, tajā skaitā vienu no starpnozaru pasākumiem, kas ietvēra arī valsts budžeta mērķdotāciju pašvaldībām garantētā minimālā ienākuma (turpmāk – GMI) pabalsta izmaksai paaugstinātā apmērā no 2023. gada 1. jūlija.

Satversmes tiesa 2023. gada 5. oktobrī lietā Nr. 2022-34-01 ir atzinusi likumu normas par minimālo ienākumu sliexsni un tā pārskatīšanas kārtību par neatbilstošām Satversmei, norādot, ka joprojām nav izveidota tāda sociālās palīdzības sistēma, kas nodrošina pārredzamu atbalsta sniegšanu. Sociālās palīdzības sistēmai ir jābūt tādai, lai GMI pabalsts kopā ar citiem sociālās drošības sistēmas pasākumiem spētu apmierināt trūcīgo personu pamatvajadzības minimālā apmērā, tā palīdzot šīm personām saviem spēkiem izkļūt no nabadzības slazda. Tāpēc līdz 2025. gada 1. janvārim likumdevējam ir jāievieš tāda sociālās palīdzības sistēma, kas nodrošina pārredzamu, efektīvu un mērķētu atbalsta

sniegšanu, turklāt izmaiņas ir jāaskaņo ar valsts budžetu nākamajam saimnieciskajam gadam.

GMI pabalsts un mājokļa pabalsts pašlaik ir vienīgie valsts definētie sociālās palīdzības pabalsti, ko visās pašvaldībās piešķir atbilstoši vienotiem kritērijiem. Pret šo

pabalstu reformēšanu, tajā skaitā to apmēra palielināšanu, parasti iebilst pašvaldības, pieprasot valstij līdzfinansēt jebkādas izmaiņas.

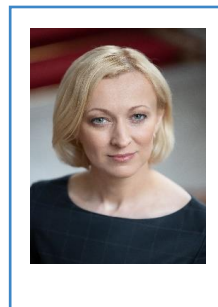
Ņemot vērā to, ka Satversmes tiesas sprieduma izpilde nav iespējama bez papildu finansējuma GMI pabalsta izmaksai, ir būtiski, lai jau esošo finansējumu šī pabalsta izmaksai plāno atbilstošā apmērā un izlieto atbilstoši normatīvajiem aktiem.

Pateicamies par sadarbību Labklājības ministrijai un pašvaldību sociālajiem dienestiem, kas operatīvi sniedza revidentiem nepieciešamo informāciju gan par GMI pabalsta izmaksai nepieciešamā finansējuma plānošanu, gan par tā faktisko izlietojumu.

Īpašs paldies par sniegto atbalstu arī SIA “ZZ Dats”, kas uztur Sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu administrēšanas lietojumprogrammu (SOPA).

Cieņā
departamenta direktore

Maija Āboliņa

Saturs

Būtiskākais par revīziju	5
Īsi par revīzijas pieeju	5
Secinājumi	5
Ieteikumi	7
Īsa izpratne par GMI pabalstu un tā piešķiršanas principiem	8
Kas ir GMI pabalsts?	8
Kā tiek piešķirts GMI pabalsts?	9
Kāds ir GMI pabalsta izmaksai izlietotais finansējums?	10
Vai pieprasītais papildu finansējums ir pamatots?	12
Kā ir aprēķināts nepieciešamā papildu finansējuma apmērs?	12
Kāda ir GMI pabalsta izdevumu faktiskā izpilde, un kas to ietekmē?	13
Vai piešķirtais finansējums ir izlietots, ievērojot tiesību aktus?	17
Kā pašvaldības saņem valsts budžeta mērķdotāciju GMI pabalsta līdzfinansēšanai, un kā Labklājības ministrija pārliecinājās, vai piešķirtā mērķdotācija ir izlietota atbilstoši normatīvajiem aktiem?	17
Vai pašvaldības GMI pabalstu piešķir, ievērojot normatīvos aktus?	18
Vai sociālie dienesti tika savlaicīgi informēti par izmaiņām tiesiskajā regulējumā?	20
Vai komunikācija ar lietojumprogrammas SOPA uzturētāju notika savlaicīgi?	20
Revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes	23
Revīzijas mērķis	23
Juridiskais pamatojums	23
Revīzijas apjoms	23
1. pielikums. Vērtēšanas kritēriji	25
2. pielikums. GMI pabalsta izmaksai nepieciešamais finansējums 2023.–2025. gadam 27	
3. pielikums. GMI pabalsta izmaksai nepieciešamais finansējums 2024.–2026. gadam 28	
Atsauces	29

Būtiskākais par revīziju

Īsi par revīzijas pieeju

Laikā, kad valstī ir īpaši būtiski, lai katrs ministriju pieprasītais papildu *euro* attīstības izdevumiem ir pamatots un tiek izlietots atbilstoši piešķiršanas mērķim, šīs fokusētās atbilstības revīzijas mērķis bija novērtēt, vai Labklājības ministrijas 2023. un 2024. gadam pieprasītais papildu finansējums mērķdotācijai pašvaldībām GMI pabalsta izmaksai no 2023. gada 1. jūlija ir pamatots un ir izlietots atbilstoši piešķiršanas mērķim un ievērojot tiesību aktus.

Revīzijā tika veiktas pārbaudes gan par mērķdotācijas izmaksai nepieciešamā papildu finansējuma plānošanu, gan par Labklājības ministrijas un sociālo dienestu faktisko rīcību mērķdotācijas un GMI pabalsta piešķiršanā.

Revīzijas rezultāti ir saskaņoti ar Labklājības ministriju un pašvaldībām, kurās izlases veidā tika veiktas pārbaudes par GMI pabalsta piešķiršanu noteiktām mājāsaimniecībām. Labklājības ministrijas viedoklis par revīziju kopumā ir pieejams Valsts kontroles tīmekļvietnē.

Secinājumi

Pamatojoties uz veikto revīzijas darbu un pārbaudāmo jautājumu vērtējot saskaņā ar izvirzītajiem revīzijas kritērijiem (skatīt 1. pielikumu), revīzijā tika gūta pārlicība, ka 2023. gadam un 2024. gadam Labklājības ministrijas prioritārā pasākuma “Atbalsts minimālo ienākumu palielināšanai” ietvaros pieprasītais papildu finansējums mērķdotācijai pašvaldībām GMI pabalsta izmaksai nav pamatots.

Revīzijā tika konstatētas būtiskas un visaptverošas neatbilstības mērķdotācijas izmaksai pieprasītā papildu finansējuma plānošanā.

Proti, Labklājības ministrija 2023. gadam GMI pabalsta līdzfinansēšanai nepieciešamo papildu finansējumu ir aprēķinājusi par 58 % jeb 1,38 milj. *euro* lielākā apmērā, nekā faktiski bija nepieciešams.

Finansējuma neizpildi galvenokārt veido kļūdaini aplēstais GMI pabalsta saņēmēju skaits. Lai gan jau 2022. gadā, salīdzinot ar 2021. gadu, GMI pabalstu saņēma par 10 % mazāk personu, Labklājības ministrija 2023. gada sākumā, izstrādājot valsts budžeta pieprasījumu 2023.–2025. gadam, neņemot vērā faktiskās tendences, GMI pabalsta saņēmēju skaitu plānoja ar būtiski pieaugošu tendenci katram nākamajam gadam.

Turklāt, lai gan finansējuma palielinājums tika plānots, ņemot vērā jau plānoto GMI sliekšņu palielinājumu, aplēstais finansējums tika palielināts vēl par Finanšu ministrijas patēriņa cenu indeksa prognozēm 2022. un 2023. gadam – kopā par 25,8 %.

Konstatētas būtiskas un visaptverošas kļūdas finansējuma plānošanā

Arī 2023. gada jūlijā, izstrādājot valsts budžetu 2024.–2026. gadam, Labklājības ministrija GMI pabalsta izdevumu līdzfinansēšanai nepieciešamā finansējuma aprēķinā izmantoja to pašu pieeju, aktualizējot to ar 2024. gadam un turpmākajiem gadiem plānotajiem GMI sliekšņiem un attiecīgajam gadam plānoto patēriņa cenu indeksu. Tāpēc tikai 2024. gada pirmajā pusgadā finansējuma neizpilde ir jau 56 % jeb 1,70 milj. *euro*.

Revidenti uzsver, ja līdz šim izmantotā pieeja finansējuma plānošanā netiks mainīta, 2025. un 2026. gadam finansējums mērķdotācijas izmaksai pašvaldībām GMI pabalsta izdevumu līdzfinansēšanai tiks piešķirts vismaz par 7,8 milj. *euro* lielākā apmērā, nekā faktiski nepieciešams¹.

Revīzijā, vērtējot piešķirtā papildu finansējuma izlietojumu, revidenti secina, ka kopumā pašvaldības GMI pabalstu piešķir atbilstoši normatīvajiem aktiem². Attiecīgi arī Labklājības ministrijai piešķirtais papildu finansējums mērķdotācijas izmaksai pašvaldībām kopumā ir izlietots atbilstoši piešķiršanas mērķim un ievērojot tiesību aktus.

Tomēr, izlases veidā veicot pārbaudes sešās pašvaldībās par GMI pabalsta piešķiršanu 136 mājsaimniecībām, ir konstatētas neatbilstības 21 mājsaimniecības lietā, kas būtiski neietekmē pašvaldībām izmaksātās mērķdotācijas kopējo apmēru. 17 mājsaimniecībām GMI pabalsts ir piešķirts lielākā apmērā, un kopējā nepamatoti piešķirtā GMI pabalsta summa ir 6213,26 *euro*. Savukārt četrām mājsaimniecībām GMI pabalsts ir piešķirts mazākā apmērā, kopējā mājsaimniecībām neizmaksātā GMI pabalsta summa ir 474,57 *euro*.

Konstatētās neatbilstības gandrīz visos gadījumos ir saistītas ar grozījumiem tiesiskajā regulējumā par mājsaimniecības materiālās situācijas izvērtēšanu trūcīgas vai maznodrošinātas mājsaimniecības statusa vai sociālās palīdzības pabalsta piešķiršanai un ir pieļautas tikai pirmajos mēnešos pēc tiesiskā regulējuma maiņas.

Proti, no 2023. gada 1. jūnija, pamatojoties uz 2023. gada 8. marta grozījumiem Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā, izvērtējot mājsaimniecības materiālo situāciju, mājsaimniecības ienākumos ir jāiekļauj arī saņemtie uzturlīdzekļi bērnam, stipendijas personām, kuras mācās vai studē (izņemot bezdarbnieka stipendija), pārmaksātā iedzīvotāju ienākuma nodokļa atmaksa u. c., kas iepriekš bija noteikti kā ienākumi, kurus neņem vērā³. Tāpat ir grozīts tiešo maksājumu lauksaimniekiem un atbalsta lauku attīstībai attiecināšanas periods no 12 uz trim mēnešiem – šie maksājumi ir jāņem vērā tikai tad, ja tie ir saņemti pēdējos trijos mēnešos⁴.

Revīzijā konstatēts, ka pašvaldību sociālie dienesti gan pirms tiesiskā regulējuma izmaiņām, gan pēc to stāšanās spēkā vairākkārt tika informēti par izmaiņām mājsaimniecību ienākumu vērtēšanā, tajā skaitā par nepieciešamību pielāgot sociālās palīdzības administrēšanai izmantotās lietojumprogrammas SOPA ienākumu klasifikatoru, kurā izmaiņas tika veiktas arī centralizēti. Tomēr revidentu veiktās pārbaudes izlasē iekļautajās pašvaldībās apliecina, ka ne visos gadījumos šī informācija sasniedza par sociālās palīdzības piešķiršanu atbildīgos darbiniekus. Lielākajā daļā gadījumu, kuros revidenti konstatēja neatbilstības, lēmumi par GMI pabalsta piešķiršanu bija pieņemti 2023. gada jūlijā, kad informēšanas aktivitātes jau bija pabeigtas.

Kopumā finansējums ir izlietots, ievērojot tiesību aktus

Tas nozīmē, ka turpmāk, ja tiks veiktas izmaiņas tiesiskajā regulējumā, Labklājības ministrijai sociālo dienestu, it īpaši par sociālās palīdzības piešķiršanu atbildīgo speciālistu, informēšana un apmācība ir jāuzsāk jau agrāk, lai aptvertu visus sociālās palīdzības administrēšanā iesaistītos un nodrošinātu vienotu izpratni par veiktajām izmaiņām un to ietekmi pabalstu administrēšanā. Ir nepieciešama arī apmācība par lietojumprogrammas SOPA darbības principiem un tās izmantošanu ikdienas darbā.

Ieteikumi

Revīzijā ir sniegti divi ieteikumi, kas uzlabos GMI pabalsta izdevumu līdzfinansēšanai nepieciešamo valsts budžeta līdzekļu plānošanu un valsts un pašvaldību budžeta līdzekļu tiesisku izmantošanu:

- ✓ lai nodrošinātu, ka mērķdotācijas izmaksai pašvaldībām GMI pabalsta izdevumu līdzfinansēšanai plānotais finansējums ir pamatots un tiek izlietots atbilstoši piešķiršanas mērķim, Labklājības ministrijai izvērtēt 2025. gadam un turpmākajiem gadiem šai aktivitātei nepieciešamā finansējuma apmēru un to plānot, ņemot vērā arī faktisko izpildi.

Valsts kontrole sagaida, ka Labklājības ministrija mainīs pieeju, kā tiek plānots mērķdotācijas izmaksai pašvaldībām GMI pabalsta izdevumu līdzfinansēšanai nepieciešamais finansējums, tā rodot iespēju finansēt citas aktuālas vajadzības.

- ✓ Labklājības ministrijai veicināt pašvaldību izpratni par nepieciešamību pilnveidot iekšējās kontroles procedūras mājāsaimniecību materiālās situācijas izvērtēšanā, tā nodrošinot, ka valsts un pašvaldību budžeta līdzekļi tiek izmantoti atbilstoši normatīvajiem aktiem.

Valsts kontrole sagaida, ka Labklājības ministrija turpmāk, ja tiks veiktas izmaiņas tiesiskajā regulējumā, sociālo dienestu, it īpaši par sociālās palīdzības piešķiršanu atbildīgo speciālistu, informēšanu un apmācību uzsāks jau agrāk, lai aptvertu visus sociālās palīdzības administrēšanā iesaistītos un nodrošinātu vienotu izpratni par veiktajām izmaiņām un to ietekmi pabalstu administrēšanā. Labklājības ministrija pašvaldību sociālajiem dienestiem arī nodrošinās mācības par lietojumprogrammas SOPA darbības principiem un tās izmantošanu ikdienas darbā.

Īsa izpratne par GMI pabalstu un tā piešķiršanas principiem

Kas ir GMI pabalsts?

GMI pabalsts ir viens no likumā⁵ paredzētajiem pamata sociālās palīdzības pabalstiem – materiāls atbalsts naudas izteiksmē minimālo ikdienas izdevumu apmaksai, ko piešķir pašvaldību sociālais dienests zemu ienākumu mājsaimniecībām.

No 2021. gada GMI pabalsta apmēra noteikšanā izmanto GMI sliekšni, kas ir zemākais no likumā⁶ definētajiem minimālo ienākumu sliekšņiem: no 2021. gada līdz 2023. gada 30. jūnijam tas bija noteikts nemainīgā apmērā 109 euro – pirmajai personai mājsaimniecībā un 76 euro – pārējām personām mājsaimniecībā.

Līdz 2020. gada beigām GMI pabalsta aprēķinā tika izmantots garantētais minimālais ienākumu līmenis, kas bija noteikts atbilstoši pašvaldību budžeta iespējām un bija būtiski zemāks par pašlaik noteiktajiem minimālo ienākumu sliekšņiem: 2020. gadā – 64 euro, 2019. gadā – 53 euro, bet iepriekš – vēl zemāks.

No 2023. gada 1. jūlija, pamatojoties uz grozījumiem likumā⁷, minimālo ienākumu sliekšņi un attiecīgi arī GMI sliekšnis ir izteikts procentuālā apmērā, proti, tas ir noteikts 20 % apmērā no Centrālās statistikas pārvaldes tīmekļvietnē publicētās aktuālās minimālo ienākumu mediānas uz vienu ekvivalento patērētāju mēnesī.

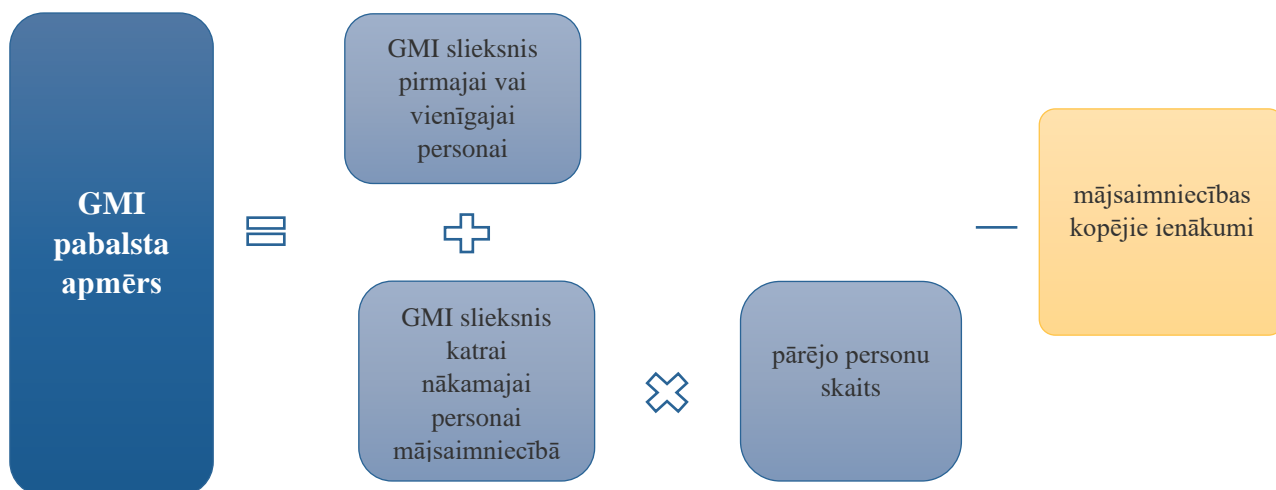
Aktuālo minimālo ienākumu mediānu aprēķina Centrālā statistiskā pārvalde un līdz kārtējā gada 1. februārim publicē savā tīmekļvietnē. Tās aprēķinā tiek izmantots Centrālās statistiskās pārvaldes veiktais iedzīvotāju apsekojums “Statistika par ienākumiem un dzīves apstākļiem”, kas visā Eiropas Savienībā tiek veikts pēc vienotas metodoloģijas, tāpēc šie dati ir pieejami ar laika nobīdi.

Minimālo ienākumu sliekšņiem, kas bija spēkā no 2023. gada 1. jūlija, tika izmantota 2020. gada ienākumu mediāna – 626,57 euro, bet no 2024. gada 1. janvāra piemērotajiem sliekšņiem tika izmantota 2021. gada ienākumu mediāna – 685,78 euro.

GMI sliekšnis no 2023. gada 1. jūlija	
pirmajai vai vienīgajai personai mājsaimniecībā – 125 euro	katrai nākamajai personai mājsaimniecībā – 87,50 euro
↓	
2024. gadā	
pirmajai vai vienīgajai personai mājsaimniecībā – 137 euro	katrai nākamajai personai mājsaimniecībā – 96 euro

1. attēls. Garantētā minimālā ienākuma sliekšņi.

Attiecīgi GMI pabalsta apmēru mājsaimniecībai aprēķina un piešķir kā starpību starp GMI sliekšņu summu mājsaimniecībai un mājsaimniecības kopējiem ienākumiem⁸.

2. attēls. Garantētā minimālā ienākuma pabalsta apmēra aprēķins.

Kā tiek piešķirts GMI pabalsts?

GMI pabalsta piešķiršanas kārtību, tajā skaitā mājsaimniecības materiālās situācijas izvērtēšanas kritērijus, nosaka likums⁹ un uz tā pamata izdotie Ministru kabineta noteikumi¹⁰.

Lai saņemtu GMI pabalstu, viena no mājsaimniecības personām vēršas pašvaldības sociālajā dienestā un iesniedz šādus dokumentus¹¹:

- ✓ iesniegumu, kuru parakstījušas mājsaimniecības pilngadīgās personas;
- ✓ darba devēja izziņu par darba samaksu par pēdējiem trim pilniem kalendāra mēnešiem par katru darba ņēmēju mājsaimniecībā, ja personas kredītiestādes maksājumu vai pasta norēķinu sistēmas kontu izrakstos nav nepieciešamās informācijas;
- ✓ izziņu par ienākumiem no saimnieciskās darbības par pilniem pēdējiem trim kalendāra mēnešiem par katru saimnieciskās darbības veicēju mājsaimniecībā;
- ✓ visu mājsaimniecībā esošo personu kredītiestāžu maksājumu vai pasta norēķinu sistēmas kontu izrakstus par pēdējo trīs pilnu kalendāra mēnešu naudas līdzekļu kustību un konta atlikumu minētā perioda sākumā un beigās;
- ✓ dokumentus, kas apliecina neregulāra rakstura ienākumus un saņemtos maksājumus par 12 kalendāra mēnešu periodu pirms iesnieguma iesniegšanas;
- ✓ citus dokumentus, ja tas ir nepieciešams lēmuma pieņemšanai.

Mājsaimniecības materiālās situācijas izvērtēšanai pašvaldības sociālais dienests elektroniski sagatavo iztikas līdzekļu deklarāciju par mājsaimniecības materiālo situāciju (par visu mājsaimniecības locekļu ienākumiem, nekustamajiem īpašumiem, transportlīdzekļiem utt.), izmantojot lietojumprogrammu SOPA, kurai ir nodrošināta datu apmaiņa ar dažādām valsts un pašvaldību informācijas sistēmām¹², un iesniedzēja iesniegtajos dokumentos iekļautās ziņas¹³.

Pamatojoties uz materiālās situācijas izvērtējumu, sociālais dienests pieņem lēmumu par GMI pabalsta piešķiršanu vai par atteikumu piešķirt pabalstu¹⁴.

GMI pabalstu piešķir uz trim vai sešiem kalendāra mēnešiem atkarībā no mājsaimniecības sastāva, un to izmaksā reizi mēnesī ar pārskaitījumu uz iesniedzēja kredītiestādes maksājumu vai pasta norēķinu sistēmas kontu vai izmaksā skaidrā naudā¹⁵.

Pašvaldības sociālā dienesta lēmumu par piešķirto vai atteikto sociālo palīdzību var apstrīdēt pašvaldības domē. Pašvaldības domes pieņemto lēmumu persona var pārsūdzēt tiesā Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā¹⁶.

Kāds ir GMI pabalsta izmaksai izlietotais finansējums?

Saskaņā ar valsts statistikas pārskatiem GMI pabalsta saņēmēju skaits, salīdzinot ar 2019. gadu, pēdējos gados ir palielinājies. Attiecīgi ir palielinājušies arī pašvaldību izdevumi GMI pabalsta izmaksai.

Būtiskākais izdevumu pieaugums bija 2021. gadā, kad pabalsta aprēķinā sāka izmantot GMI sliekšni – 109 *euro* pirmajai personai mājsaimniecībā un 76 *euro* pārējām personām mājsaimniecībā, kas bija būtiski augstāks par iepriekš izmantoto GMI līmeni. Tas ietekmēja arī pabalsta saņēmēju skaita pieaugumu, jo pabalstam kvalificējās aizvien lielāks iedzīvotāju skaits.

Savukārt 2022. gadā valsts statistikā par GMI pabalstu sāka iekļaut arī GMI pabalsta izdevumus Ukrainas civiliedzīvotājiem, kuriem pirmos trīs mēnešus GMI pabalstu piešķir, nevērtējot materiālo situāciju. Šai mērķgrupai finansējums 100 % apmērā tiek finansēts no Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas (iepriekš – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas) (turpmāk – VARAM) valsts budžeta programmas¹⁷.

	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.		2024.
	Izpile	Izpile	Izpile	Izpile	Plāns	Izpile	Plāns
Kopējais GMI pabalsta saņēmēju skaits, no tā:	17 249	16 511	25 123	58 228	29 379	33 313	31 573
Latvijas iedzīvotāju skaits	17 249	16 511	25 123	22 512	28 848	19 894	31 573
Ukrainas civiliedzīvotāju skaits	-	-	-	35 716	531	13 419	-
Izlietotais finansējums, <i>euro</i>	4 721 053	5 187 828	9 469 988	21 229 697	15 841 820	13 771 620	20 428 584

1. tabula. Valsts statistikas dati par GMI pabalsta saņēmējiem, pašvaldību izlietotais finansējums no 2019. līdz 2023. gadam un plānotais personu skaits un finansējums 2023. un 2024. gadam.

Tā kā no 2023. gada 1. jūlija minimālo ienākumu sliekšņi ir noteikti procentuālā apmērā no ienākumu mediānas, kas nozīmē, ka tie tiek pārskatīti un pieaug ik gadu, valsts ir apņēmusies līdzfinansēt pašvaldību izdevumus GMI pabalstam 30 % apmērā¹⁸.

Attiecīgi mērķdotācijas izmaksai pašvaldībām Labklājības ministrijai tika piešķirts papildu finansējums: 2023. gadam (sešiem mēnešiem) – 2 376 273 *euro*, bet 2024. un 2025. gadam – 4 752 546 *euro* gadā¹⁹.

Lai pārliecinātos, vai Labklājības ministrijas pieprasītais papildu finansējums mērķdotācijai pašvaldībām GMI pabalsta izmaksai ir pamatots un ir izlietots atbilstoši piešķiršanas mērķim un ievērojot tiesību aktus, revīzijā ir veiktas pārbaudes gan par GMI pabalsta izmaksai nepieciešamā papildu finansējuma plānošanu, gan par Labklājības ministrijas un sociālo dienestu faktisko rīcību mērķdotācijas un GMI pabalsta piešķiršanā.

Vai pieprasītais papildu finansējums ir pamatots?

Kā ir aprēķināts nepieciešamā papildu finansējuma apmērs?

Papildu finansējuma pieprasījuma izstrādi mērķdotācijas izmaksai pašvaldībām GMI pabalsta izdevumu līdzfinansēšanai Labklājības ministrija uzsāka jau 2021. gadā, kad tika izstrādāts “Plāns minimālo ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošanai 2022.–2024. gadam”²⁰ (turpmāk – Plāns).

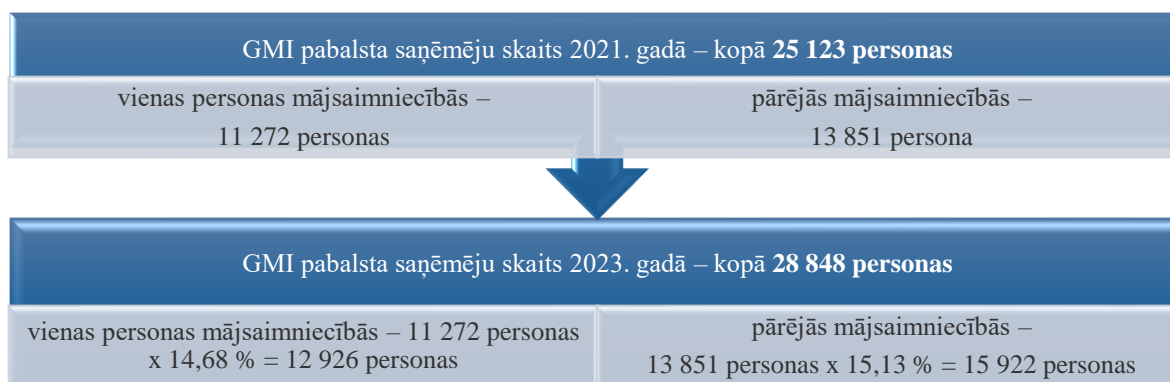
Plāns paredzēja normatīvajos aktos nostiprināt minimālo ienākumu sliekšņu noteikšanas metodoloģiju, tajā skaitā no 2023. gada 1. janvāra minimālo ienākumu sliekšņus pārskatīt (palielināt) katru gadu, un no 2022. gada noteikt valsts līdzfinansējumu pašvaldībām pamata sociālās palīdzības pabalstu – GMI un mājokļa pabalsta – izmaksai.

Lai nodrošinātu Plānā paredzēto pasākumu izpildi, Labklājības ministrija valsts budžeta 2022. gadam izstrādes laikā sagatavoja prioritārā pasākuma pieteikumu “Atbalsts minimālo ienākumu palielināšanai”, kas ietvēra valsts budžeta līdzfinansējumu pašvaldībām GMI un mājokļa pabalsta līdzfinansēšanai jau no 2022. gada. Tomēr šis prioritārā pasākuma pieteikums netika atbalstīts.

Prioritārā pasākuma pieteikums atkārtoti tika virzīts 2023. gada sākumā valsts budžeta 2023. gadam izstrādes laikā, kad vienlaikus tika izstrādāti arī grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā²¹, lai no 2023. gada 1. jūlija GMI sliekšni izteiktu procentuālā apmērā no aktuālās ienākumu mediānas (atbilstoši aktuālajai ienākumu mediānai 2023. gadam to bija nepieciešams palielināt no 109 euro uz 125 euro pirmajai personai māsaimniecībā un no 76 euro uz 87,50 euro – pārējām personām māsaimniecībā).

Šis papildu finansējuma pieprasījums netika izstrādāts no jauna, bet aktualizēts, izmantojot sākotnējo 2021. gadā jau izstrādāto aprēķinu. Proti, lai aprēķinātu GMI pabalsta saņēmēju skaitu, Labklājības ministrija pieņēma, ka tas palielināsies. Tāpēc tā 2021. gada valsts statistikas pārskatā norādīto²² unikālo GMI pabalsta saņēmēju skaitu katrā pašvaldībā reizināja ar plānoto palielinājumu, kas tika aprēķināts, izmantojot GMI sliekšņu palielinājumu:

- ✓ pirmajai personām māsaimniecībā – par 14,68 % (no 109 euro uz 125 euro);
- ✓ pārējām personām māsaimniecībā – par 15,13 % (no 76 euro uz 87,50 euro).

3. attēls. GMI pabalsta saņēmēju skaita aprēķins.

Savukārt, lai aprēķinātu nepieciešamo finansējumu, aplēstais GMI pabalsta saņēmēju skaits 2023. gadam tika reizināts ar aplēsto GMI pabalsta apmēru 2023. gadam²³ un aplēsto vidējo GMI pabalsta saņemšanas ilgumu 2021. gadā.

Aprēķinātais finansējums tika vēlreiz palielināts par Finanšu ministrijas patēriņa cenu indeksa izmaiņu prognozēm.

Finansējuma pieprasījumā tika iekļauts arī atbalsts Ukrainas civiliedzīvotājiem, pieņemot, ka palīdzība būs jāsniedz 531 personai (1,33 % no plānotā Ukrainas civiliedzīvotāju skaita – 40 000), lai gan finansējums GMI pabalsta izmaksai šai mērķgrupai tika plānots arī VARAM budžetā²⁴.

Izmantojot iepriekš minēto aprēķinu, Labklājības ministrija aplēsa, ka pašvaldībām GMI pabalsta izmaksai no 2023. gada 1. jūlija būs nepieciešami 7 920 910 *euro* jeb 50 % no visiem 2023. gada izdevumiem. Attiecīgi valsts līdzfinansējumam 30 % apmērā no 2023. gada 1. jūlija būs nepieciešami 2 376 273 *euro*²⁵. Finansējuma aprēķinu 2023. gadam skatīt 2. pielikumā.

Jau 2023. gada rudenī, vērtējot budžeta faktisko izpildi un nepieciešamību veikt apropriāciju pārdales, Labklājības ministrija konstatēja, ka no piešķirtā finansējuma GMI pabalsta izdevumu līdzfinansēšanai līdz gada beigām būs nepieciešami vien 1 350 638 *euro* jeb par 43 % mazāk, nekā sākotnēji plānots. Tāpēc tā piedāvāja GMI pabalstam plānoto izdevumu samazinājumu 1 025 635 *euro* apmērā novirzīt mājokļa pabalsta izdevumu līdzfinansēšanai, kuram finansējums bija aplēsts mazākā apmērā, nekā faktiski nepieciešams²⁶.

Labklājības ministrijas izstrādātais pieprasījums par apropriācijas pārdali tika atbalstīts Ministru kabineta 2023. gada 24. oktobra sēdē²⁷.

Arī 2023. gada jūlijā, izstrādājot valsts budžetu 2024.–2026. gadam, Labklājības ministrija GMI pabalsta izdevumu līdzfinansēšanai nepieciešamo finansējumu aprēķināja, izmantojot to pašu 2021. gada aprēķina pieeju, aktualizējot to ar 2024. gadam un turpmākajiem gadiem plānotajiem GMI sliekšņiem un attiecīgajam gadam plānoto patēriņa cenu indeksu. Vienīgās izmaiņas – finansējuma aprēķinā vairs netika iekļauts Ukrainas civiliedzīvotājiem nepieciešamais atbalsts. Finansējuma aprēķinu 2024. gadam skatīt 3. pielikumā.

2023. gada jūlijā, augustā un septembrī mērķdotācijas izmaksai GMI pabalsta izdevumu līdzfinansēšanai bija izlietoti tikai 417 706 *euro* jeb 17,6 % no šim periodam piešķirtā finansējuma.

Kāda ir GMI pabalsta izdevumu faktiskā izpilde, un kas to ietekmē?

Revīzijā konstatēts, ka laikā no 2023. gada 1. jūlija līdz 2023. gada 31. decembrim pašvaldības GMI pabalstu kopā ir izmaksājušas vidēji 8494 personām mēnesī, tam izlietojot 3 321 794 *euro*²⁸ jeb tikai 41,9 % no plānotā finansējuma.

Attiecīgi Labklājības ministrija pašvaldībām minētajā laikā ir kompensējusi izdevumus 996 538 *euro* apmērā jeb 42 % no šim mērķim sākotnēji plānotā finansējuma.

Periods		Faktiskā izpilde			Naudas plūsma		
Gads	Mēnesis	Pabalsta saņēmēju skaits	Pašvaldības finansējums	Valsts 30 % līdzfinansējums	Pabalsta saņēmēju skaits	Pašvaldības finansējums	Valsts 30 % līdzfinansējums
		personas	euro	euro	personas	euro	euro
2023	jūlijs	8972	723 585	217 075	x	x	x
2023	augusts	8470	668 769	200 631	8972	723 585	217 075
2023	septembris	8189	622 153	186 646	8470	668 769	200 631
2023	oktobris	8495	659 635	197 890	8189	622 153	186 646
2023	novembris	8434	647 653	194 296	8495	659 635	197 890
2023	decembris	8405	647 356	194 207	8434	647 653	194 296
2023	KOPĀ	8494	3 969 150	1 190 745	8512	3 321 794	996 538
Šim periodam pašvaldībām plānotais finansējums							7 920 910
Šim periodam plānotais mērķdotācijas apmērs, 30 %							2 376 273
Izpilde, %							42
Atlikums pret plānu							1 379 735

2. tabula. GMI pabalsta izmaksa 2023. gadā.

Revidentu vērtējumā, būtisko finansējuma neizpildi galvenokārt veido nepareizi aplēstais GMI pabalsta saņēmēju skaits. Lai gan jau 2022. gadā, salīdzinot ar 2021. gadu, GMI pabalstu saņēma par 10 % mazāk personu, Labklājības ministrija 2023. gadam un turpmākajiem gadiem GMI pabalsta saņēmēju skaitu plāno ar būtiski pieaugošu tendenci.

	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.		2024.
	Izpilde	Izpilde	Izpilde	Izpilde	Plāns	Izpilde	Plāns
Kopējais GMI pabalsta saņēmēju skaits (tajā skaitā Ukrainas civiliedzīvotāji)	17 249	16 511	25 123	58 228	29 379	33 313	31 573
Latvijas iedzīvotāju skaits	17 249	16 511	25 123	22 512	28 848	19 894	31 573

3. tabula. Valsts statistikas dati par personu skaitu un plānotais personu skaits.

Turklāt, lai gan finansējuma palielinājums tika plānots, ņemot vērā jau palielinātos GMI sliekšņus, aplēstais finansējums tika palielināts vēl par Finanšu ministrijas patēriņa cenu indeksa prognozēm 2022. un 2023. gadam – kopā par 25,8 %.

No 2023. gadā neizlietotā finansējuma 1 379 735 euro:

- ✓ 1 025 635 euro ir novirzīti mājokļa pabalsta izdevumu līdzfinansēšanai 30 % apmērā (pārdalītais finansējums netika izlietots un ir slēgtais finansējums);
- ✓ 354 100 euro ir slēgtais asignējums.

2024. gada pirmajos sešos mēnešos pašvaldības GMI pabalstu vidēji ir izmaksājušas 9051 personai mēnesī, tam izlietojot 4 531 374 euro jeb tikai 22 % no plānotā. Attiecīgi Labklājības ministrija pašvaldībām ir kompensējusi 1 359 412 euro jeb tikai 22 % no plānotā finansējuma.

Periods		Faktiskā izpilde			Naudas plūsma		
Gads	Mēnesis	Pabalsta saņēmēju skaits	Pašvaldības finansējums	Valsts 30 % līdzfinansējums	Pabalsta saņēmēju skaits	Pašvaldības finansējums	Valsts 30 % līdzfinansējums
		personas	euro	euro	personas	euro	euro
2024	janvāris	8912	750 555	225 167	8405	647 356	194 207
2024	februāris	9378	810 737	243 221	8912	750 555	225 167
2024	marts	9380	792 801	237 840	9378	810 737	243 221
2024	aprīlis	9369	793 032	237 910	9380	792 801	237 840
2024	maijs	8859	736 893	221 068	9369	793 032	237 910
2024	jūnijs	8355	701 763	210 529	8859	736 893	221 068
2024	KOPĀ	9039	4 585 781	1 375 735	9051	4 531 374	1 359 412
2024. gadam pašvaldībām plānotais finansējums							20 428 584
2024. gadam plānotais mērķdotācijas apmērs, 30 %							6 128 575
Izpilde, %							22
Atlikums pret plānu							4 769 163

4. tabula. GMI pabalsta izmaksa 2024. gadā.

2023. gadā un 2024. gada pirmajā pusgadā ir būtiska GMI pabalsta līdzfinansēšanai plānotā finansējuma neizpilde. Labklājības ministrija GMI pabalsta izdevumu līdzfinansēšanai nepieciešamo papildu finansējumu ir aprēķinājusi būtiski lielākā apmērā, nekā faktiski nepieciešams. Plānotā finansējuma neizpildi ietekmēja gan nepareizi noteiktais pabalsta saņēmēju skaits, gan izmantotā aprēķina pieeja.

Par nepilnībām budžeta plānošanā un uzraudzībā liecina arī tas, kā tiek uzraudzīts šiem izdevumiem noteiktais budžeta izpildes rezultatīvais rādītājs.

Tas ir noteikts kā unikālo GMI pabalsta saņēmēja skaits, un to Labklājības ministrija arī izmanto finansējuma plānošanā.

Savukārt ikmēneša pārskatos “Pārskats par garantētā minimālā ienākuma pabalsta un mājokļa pabalsta faktiskajām izmaksām” pašvaldības uzrāda tikai vidējo pabalsta saņēmēju skaitu mēnesī, un šis rādītājs arī tiek izmantots, vērtējot budžeta faktisko izpildi. Tā kā šie rādītāji ir atšķirīgi un nav salīdzināmi, iegūtais rezultāts par budžeta faktisko izpildi ir kļūdainais.

Vienība	2023. gads				
	Plāns	Faktiskā izpilde			
	Unikālie pabalsta saņēmēji	Pabalsta saņēmēji vidēji mēnesī	Izpildes %	Unikālie pabalsta saņēmēji	Izpildes %
GMI pabalsta saņēmēji, kuriem nodrošināts valsts līdzfinansējums ²⁹	29 379	8512	29	19 894 ³⁰	68

5. tabula. Rezultatīvā rādītāja izpilde par 2023. gadu.

Revidenti uzsver, ja līdz šim izmantotā pieeja finansējuma plānošanā tiks izmantota arī turpmāk, 2025. gadam finansējums tiks plānots jau 33 876 personām, bet 2026. gadam – 37 804 personām, tā saskaņā ar revidentu aplēsēm nepamatoti palielinot šiem gadiem nepieciešamo finansējuma apmēru vismaz par 7,8 milj. euro³¹.

Revīzijā Labklājības ministrija norādīja, ka 2025. gada budžetam plāno mainīt aprēķina pieeju un mērķdotācijas izmaksai nepieciešamo finansējumu aplēst, ņemot vērā vidējo GMI pabalsta saņēmēju skaitu mēnesī, kas tiks noteikts arī kā rezultatīvais rādītājs.

Vai piešķirtais finansējums ir izlietots, ievērojot tiesību aktus?

Kā pašvaldības saņem valsts budžeta mērķdotāciju GMI pabalsta līdzfinansēšanai, un kā Labklājības ministrija pārliecinājās, vai piešķirtā mērķdotācija ir izlietota atbilstoši normatīvajiem aktiem?

Lai saņemtu valsts budžeta mērķdotāciju GMI pabalsta izdevumu līdzfinansēšanai, pašvaldība reizi mēnesī līdz pārskata mēnesim sekojošā mēneša desmitajam datumam, izmantojot Valsts kases informācijas sistēmu “Ministriju, centrālo valsts iestāžu un pašvaldību budžeta pārskatu informācijas sistēma”, iesniedz Labklājības ministrijai pārskatu “Pārskats par garantētā minimālā ienākuma pabalsta un mājokļa pabalsta faktiskajām izmaksām” (turpmāk – Pārskats), par GMI pabalstu tajā iekļaujot šādas ziņas³²:

- pašvaldības izmaksātais finansējums GMI pabalstam;
- to personu un mājsaimniecību skaits, par kurām izmaksāts GMI pabalsts;
- pašvaldības konts Valsts kasē vai kredītiestādē mērķdotācijas saņemšanai un izdevumu veikšanai.

Atbilstoši likumam³³ Labklājības ministrija:

- 10 darbdienu laikā izvērtē pārskatu un piecu darbdienu laikā veic mērķdotācijas maksājumu pašvaldībai;
- ir tiesīga izlases kārtībā kontrolēt mērķdotācijas izlietojumu GMI pabalstam, pieprasot no pašvaldības papildu informāciju;
- ja konstatē kļūdas pārskatā vai pārkāpumus normatīvajos aktos par GMI pabalstu piešķiršanu un izmaksu noteikto nosacījumu piemērošanā, līdz pārskata precizēšanai vai pārkāpumu novēršanai pārtrauc mērķdotācijas izmaksu;
- pēc pārskata precizēšanas vai pārkāpumu novēršanas izdara pārrēķinu un veic maksājumu par iepriekšējo periodu vai ietur nepamatoti izmaksātos līdzekļus no nākamajā mēnesī pašvaldībai paredzētajiem līdzekļiem Labklājības ministrijai.

Pašvaldības atsevišķu pārskatu par Ukrainas civiliedzīvotājiem izmaksāto GMI pabalstu reizi mēnesī iesniedz arī VARAM, kura kompensē pašvaldībām šos izdevumus 100 % apmērā³⁴. Pašvaldību VARAM iesniegtais pārskats tiek saskaņots arī ar Labklājības ministriju.

Revīzijas konstatēts, ka, lai pārliecinātos par pašvaldību iesniegto pārskatu pareizību, Labklājības ministrijas Finanšu vadības departaments veic vispārīgas kontroles procedūras. Proti, pārliecinās, vai pārskatā ir aizpildītas visas kolonnas, un salīdzina, vai abos pārskatos uzrādītais personu skaits un izlietotais finansējums nepārsniedz lietojumprogrammas SOPA datus³⁵ norādīto informāciju par GMI pabalsta saņēmējiem pārskata mēnesī.

No 2024. gada maija pārskatā norādītais izlietotais finansējums tiek salīdzināts ar Valsts kases e-pārskatu sistēmā pieejamo budžeta izpildes pārskatu par izlietoto finansējumu ekonomiskās klasifikācijas kodā 6260 “Garantētā minimālā ienākuma pabalsts naudā”. Nepieciešamības gadījumā pašvaldībai tiek lūgts sniegt skaidrojumu par konstatētajām novirzēm.

Lai gan atbilstoši likumam³⁶ Labklājības ministrija ir tiesīga izlases kārtībā kontrolēt mērķdotācijas izlietojumu, pieprasot no pašvaldībām papildu informāciju par GMI pabalsta piešķiršanu noteiktām

personām, revīzijā ir konstatēts, ka šīs pārbaudes tiek veiktas ierobežotā apjomā – 2023. un 2024. gadā Labklājības ministrija veica tikai piecu mājsaimniecību lietu pārbaudes trijās pašvaldībās³⁷.

Revīzijā Labklājības ministrija paskaidroja, ka tai pieejamie resursi šādu pārbažu veikšanai ir ierobežoti. Proti, finanšu līgumsaistību izpildes pārbaudes institūcijās veic viens Sociālā darba un sociālās palīdzības politikas departamenta darbinieks, un šīs pārbaudes nav vienīgais no viņam uzdotajiem darba pienākumiem.

Pārbaudes tiek plānotas atbilstoši Labklājības ministrijas vadības prioritātēm vai identificētajiem riskiem un faktiskajiem cilvēkresursiem šādos gadījumos:

- ja, veicot institūcijai piešķirtā finansējuma izlietojuma uzraudzību, Finanšu vadības departaments, Sociālo pakalpojumu un invaliditātes politikas departaments, Bērnu un ģimenes politikas departaments ir identificējuši riskus par institūcijai piešķirto finanšu līdzekļu neatbilstošu izlietojumu vai pārkāpumus normatīvā regulējumā noteikto nosacījumu piemērošanā; par identificētajiem riskiem iepriekš minētie departamenti rakstiski (dienesta ziņojums, e-pasts) informē Sociālā darba un sociālās palīdzības politikas departamenta direktori;
- Labklājības ministrija ir saņēmusi informāciju par iespējamiem pārkāpumiem institūcijās (iesniegumu vai citu informācijas avotu veidā);
- radusies ārkārtas situācija un Labklājības ministrijas vadība ir uzdevusi veikt finanšu pārbaudi institūcijā;
- izlases kārtībā vai ņemot vērā Finanšu vadības departamenta veikto analīzi par finansējuma apguvi³⁸.

Vai pašvaldības GMI pabalstu piešķir, ievērojot normatīvos aktus?

Lai gūtu pārliecību, ka pašvaldībām ir kompensēti izdevumi tikai par tām personām, kuras saskaņā ar normatīvajiem aktiem³⁹ bija tiesīgas saņemt GMI pabalstu, revīzijā izlases veidā ir veiktas personu lietu pārbaudes par GMI pabalsta piešķiršanu un izmaksu sešu pašvaldību – Ropažu, Olaines, Dobeles, Ludzas, Rēzeknes un Preiļu novada – sociālajos dienestos.

Šajās sešās pašvaldībās kopā ir izvērtētas 136 mājsaimniecību lietas (tajās kopā bija 480 personas), kurām GMI pabalsts bija piešķirts un izmaksāts laikā no 2023. gada 1. jūnija līdz 2023. gada 31. decembrim⁴⁰.

Izlasē iekļautajām 136 mājsaimniecībām pārbaudāmajā periodā GMI pabalsts ir piešķirts par kopējo summu 69 641 euro.

Revīzijā konstatēts, ka no 136 izlasē iekļautajām mājsaimniecībām:

- ✓ 115 mājsaimniecībām GMI pabalsts par kopējo summu 58 792,23 euro ir piešķirts atbilstoši normatīvajiem aktiem;
- ✓ 21 mājsaimniecību lietā, kur GMI pabalsts ir piešķirts par kopējo summu 10 848,53 euro, ir konstatētas neatbilstības:
 - 17 mājsaimniecībām GMI pabalsts ir piešķirts lielākā apmērā; kopējā nepamatoti piešķirtā GMI pabalsta summa ir **6213,26 euro**;
 - četrām mājsaimniecībām GMI pabalsts ir piešķirts mazākā apmērā; kopējā mājsaimniecībām neizmaksātā GMI pabalsta summa ir **474,57 euro**.

Sociālais dienests	Kopā pārbaudītās mājsaimniecības		Nepamatoti izmaksātais GMI pabalsts			Nepamatoti neizmaksātais GMI pabalsts	
	Skaitis	Pārbaudāmajā periodā piešķirtais GMI pabalsts, euro	Skaitis	Kļūdas apmērs, euro	Kļūdainais līdzfinansējums, 30 %	Skaitis	Neizmaksātais GMI pabalsts, euro
Dobeles novads	18	8655,49	3	397,78	119,33	1	56,19
Ludzas novads	31	16 575,28	3	536,68	161,00	1	50,01
Olaines novads	19	4645,73	2	365,50	109,65	-	-
Preiļu novads	17	10 221,46	1	339,99	102,00	1	269,52
Rēzeknes novads	32	19 985,62	2	1198,95	359,69	1	98,85
Ropažu novads	19	9557,18	6	3374,36	1012,31	-	-
kopā	136	69 640,76	17	6213,26	1863,98	4	474,57

6. tabula. Pārbauzu apjoms pašvaldībās un konstatētās neatbilstības.

Konstatētās neatbilstības 20 gadījumos ir saistītas ar grozījumiem tiesiskajā regulējumā par mājsaimniecības materiālās situācijas izvērtēšanu trūcīgas vai maznodrošinātas mājsaimniecības statusa vai sociālās palīdzības pabalsta piešķiršanai.

Proti, no 2023. gada 1. jūnija, pamatojoties uz 2023. gada 8. marta grozījumiem Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā, izvērtējot mājsaimniecības materiālo situāciju, mājsaimniecības ienākumos ir jāiekļauj arī saņemtie uzturlīdzekļi bērnam, stipendijas personām, kuras mācās vai studē (izņemot bezdarbnieka stipendija), pārmaksātā iedzīvotāju ienākuma nodokļa atmaksa u. c., kas iepriekš bija noteikti kā ienākumi, kurus neņem vērā⁴¹. Tāpat ir grozīts tiešo maksājumu lauksaimniekiem un atbalsta lauku attīstībai attiecināšanas periods no 12 uz trim mēnešiem – šie maksājumi ir jāņem vērā tikai tad, ja tie ir saņemti pēdējos trīs mēnešos⁴².

No izlasē iekļautajām pašvaldībām Ropažu novada un Olaines novada sociālajā dienestā šīs neatbilstības ir sistēmiskas, proti, tās ir konstatētas visos gadījumos, kuros izlasē⁴³ iekļautajām mājsaimniecībām bija šādi ienākumu veidi, jo vēl 2023. gada jūnijā un jūlijā sociālais dienests nebija izpratis tiesiskā regulējuma maiņu un nebija to piemērojis.

Pārējās pašvaldībās šīs neatbilstības tika konstatētas tikai dažos gadījumos. Tas nozīmē, ka tās ir saistītas ar nepilnībām iekšējās kontroles vidē laikā, kad mainījās tiesiskais regulējums ienākumu izvērtēšanā.

Revidenti uzsver, ka šīs neatbilstības ietekmē arī citus šajā periodā pašvaldību sociālo dienestu piešķirtos pakalpojumus – it īpaši mājokļa pabalstu un trūcīgas mājsaimniecības statusu, kas nav iekļauti revīzijas apjomā.

Lai gan revīzijā ir konstatētas neatbilstības GMI pabalsta piešķiršanā, tās galvenokārt ir vienveidīgas un ir pieļautas laikā, kad mainījās tiesiskais regulējums mājsaimniecību ienākumu izvērtēšanai.

Vai sociālie dienesti tika savlaicīgi informēti par izmaiņām tiesiskajā regulējumā?

Revīzijā konstatēts, ka par 2023. gada 8. marta grozījumiem Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā un 2023. gada 6. jūnija grozījumiem Ministru kabineta noteikumos⁴⁴ Labklājības ministrija⁴⁵ pašvaldību sociālos dienestus informēja vairākās tiešsaistes sanāksmēs.

Pirmā sanāksme par šiem grozījumiem tika organizēta 2023. gada 17. maijā. 2023. gada jūnijā, kad grozījumi stājās spēkā un pašvaldību sociālajiem dienestiem šīs normas bija jāsāk pielietot ikdienas darbā, Labklājības ministrija saņēma vairākus jautājumus par grozījumu piemērošanu. Piemēram, Jelgavas valstspilsētas sociālais dienests 2023. gada 20. jūnijā Labklājības ministrijai e-pastā jautāja:

Lūdzu precizēt, kā jūnija mēnesī tomēr būtu pareizi vadīt klienta ienākumus uzturlīdzekļus, kas saņemti martā, aprīlī un maijā un iedzīvotāju ienākuma nodokļa atmaksu, kas saņemta iepriekš minētajā laika periodā. Normatīvi nosaka, ka gan uzturlīdzekļi (alimenti), ko ģimene saņem, gan atmaksātais iedzīvotāju ienākuma nodoklis, no 2023. gada 1. jūnija uzskatāmi kā ienākumi, bet tie tiek saņemti par iepriekšējo periodu (līdz 2023. gada 31. maijam). Kā mums pareizi sagatavot klienta iztikas līdzekļu deklarāciju, ja nav skaidrības par iepriekš minētajām pozīcijām.

Tāpēc laikā no 2023. gada 14. jūnija līdz 2023. gada 26. jūnijam Labklājības ministrija organizēja pat trīs ZOOM sanāksmes, kurās detalizētāk (ar piemēriem) skaidroja izmaiņas tiesiskajā regulējumā⁴⁶, vienlaikus vērsot sociālo dienestu uzmanību uz nepieciešamību pielāgot arī sociālās palīdzības administrēšanai izmantotās lietojumprogrammas SOPA ienākumu klasifikatoru, lai veidotos korekts aprēķins.

Vienlaikus Labklājības ministrija precizēja arī Vadlīnijas sociālās palīdzības piešķiršanai. Papildinātās vadlīnijas Labklājības ministrijas tīmekļvietnē tika publicētas 2023. gada 18. jūlijā.

Vadlīnijas sociālās palīdzības piešķiršanai ir izstrādātas 2014. gada martā, un to mērķis ir iedibināt vienveidīgu rīcību vienādos gadījumos, apkopojot vienkopus un saprotami informāciju par sociālās palīdzības sniegšanas principiem, piešķiršanas kritērijiem un nosacījumiem to saņemšanai, īpašu uzmanību pievēršot raksturīgām kļūdām, kas konstatētas praksē. Tās ir pieejamas Labklājības ministrijas tīmekļvietnē: <https://www.lm.gov.lv/lv/noderiga-informacija-4>

Vai komunikācija ar lietojumprogrammas SOPA uzturētāju notika savlaicīgi?

Tā kā saistībā ar grozījumiem bija nepieciešamas izmaiņas arī sociālās palīdzības administrēšanai izmantotajā lietojumprogrammā SOPA, revīzijā tika vērtēts, kā notika komunikācija ar sistēmas uzturētāju – sabiedrību ar ierobežotu atbildību “ZZ Dats” (turpmāk – SIA “ZZ Dats”).

Starp Labklājības ministriju un SIA “ZZ Dats” ir noslēgta vienošanās⁴⁷ par Labklājības ministrijas konsultēšanu par šādām informācijas sistēmām un to procesiem – Adopcijas reģistru, SOPA – SPOLIS starpsistēmas moduli un lietojumprogrammu SOPA. Visās informācijas sistēmās SIA “ZZ Dats” pēc Labklājības ministrijas pieprasījuma ievieš arī izmaiņas. Līguma ietvaros tiek nodrošināta arī informācijas sistēmu lietotāju (tajā skaitā pašvaldību darbinieku) konsultēšana un apmācība par sistēmu lietošanu.

Revīzijā konstatēts, ka Labklājības ministrija saraksti ar SIA “ZZ Dats” par nepieciešamajām izmaiņām lietojumprogrammā SOPA saistībā ar plānotajiem grozījumiem normatīvajos aktos uzsāka jau 2023. gada

februārī – sākotnēji par nepieciešamību grozīt GMI pabalsta un mājokļa pabalsta aprēķinam nepieciešamos minimālo ienākumu sliekšņus un mājokļa pabalsta koeficientus.

Savukārt par nepieciešamību veikt izmaiņas lietojumprogrammas SOPA ienākumu klasifikatorā Labklājības ministrija SIA “ZZ Dats” uzrunāja tikai 2023. gada 18. un 19. maijā.

Saskaņā ar SIA “ZZ Dats” sniegto informāciju centralizēti izmaiņas lietojumprogrammas SOPA ienākumu klasifikatorā tika veiktas 2023. gada 1. un 2. jūnijā. Četras pašvaldības – Rīgas, Liepājas, Rēzeknes un Ventspils valstspilsēta – izmaiņas ienākumu klasifikatorā veica pašas.

Pēc izmaiņu veikšanas 2023. gada 13. jūnijā SIA “ZZ Dats” visām pašvaldībām nosūtīja arī e-pasta vēstuli, vēršot uzmanību uz to, ka lietojumprogrammas SOPA ienākumu veidu klasifikatorā ir pievienoti jauni ienākumu veidi:

- *IIN atmaksa saskaņā ar gada ienāk. dekl. (no 01.06.2023.);*
- *saņemti uzturlīdzekļi (no 01.06.2023.);*
- *LAD atbalsts, 3 mēn.*

Pašvaldību lietotājiem ir iespēja pielāgot ienākumu veidu klasifikatoru un veikt izmaiņas tajā.

Labklājības ministrija veiktās izmaiņas lietojumprogrammā SOPA pieņēma 2023. gada jūlijā, ar SIA “ZZ Dats” parakstot darbu nodošanas un pieņemšanas aktu.

Lai gan pašvaldību sociālie dienesti gan pirms tiesiskā regulējuma izmaiņām, gan pēc to stāšanās spēkā vairākkārt tika informēti par izmaiņām mājokļa pabalsta aprēķinā, tajā skaitā par nepieciešamību pielāgot lietojumprogrammas SOPA ienākumu klasifikatoru, kurā izmaiņas tika veiktas arī centralizēti, revidentu veiktās pārbaudes izlasē iekļautajās pašvaldībās apliecina, ka ne visos gadījumos šī informācija sasniedza par sociālās palīdzības piešķiršanu atbildīgos darbiniekus. Lielākajā daļā gadījumu, kuros revidenti konstatēja neatbilstības, lēmumi par GMI pabalsta piešķiršanu bija pieņemti 2023. gada jūlijā, kad informēšanas aktivitātes jau bija pabeigtas.

Revidentu vērtējumā, tas galvenokārt ir saistīts arī ar lietojumprogrammas SOPA iespējām, proti, tās ienākumu klasifikators tika papildināts, nevis aizstāts ar aktuālajām ienākumu kategorijām. Tāpēc, izvērtējot mājokļa pabalsta aprēķinā ienākumus, darbiniekam bija jāizprot, kuru no ienākumu kategorijām izvēlēties, un tā pareizi jāizvēlas.

Piemēram, lai pareizi izvērtētu ienākumus mājokļa pabalstam, kura saņem uzturlīdzekļus par bērnu, darbiniekam sistēmā bija jāizvēlas kategorija “saņemti uzturlīdzekļi (no 01.06.2023.)”, nevis “saņemtie uzturlīdzekļi” (kā iepriekš). Tikai izvēloties papildināto kategoriju, uzturlīdzekļi pareizi tika iekļauti ienākumu un pabalsta aprēķinā.

Revīzijā izlasē iekļautie sociālie dienesti norādīja, ka 2023. gada vasarā vienlaikus bija daudz izmaiņu – gan saistībā ar ienākumu vērtēšanu, gan mājokļa pabalsta aprēķina koeficientiem, gan ar ienākumu sliekšņu izmaiņām no 2023. gada 1. jūlija. Tāpēc iespējams ne visos gadījumos visas izmaiņas ir ņemtas vērā. Daļā dienestu arī norādīja, ka neizprot, kā šīs neatbilstības radās, jo lietojumprogramma SOPA pati aprēķina ienākumus un attiecīgi arī GMI pabalsta apmēru.

Tas nozīmē, ka arī turpmāk, ja tiks veiktas izmaiņas tiesiskajā regulējumā, sociālo dienestu, it īpaši par sociālās palīdzības piešķiršanu atbildīgo speciālistu, informēšana un apmācība ir jāuzsāk jau agrāk, lai

aptvertu visus sociālās palīdzības administrēšanā iesaistītos un nodrošinātu vienotu izpratni par veiktajām izmaiņām un to ietekmi pabalstu administrēšanā.

Konstatētās neatbilstības arī apliecina, ka ir nepieciešama apmācība par lietojumprogrammas SOPA darbības principiem un tās izmantošanu ikdienas darbā.

Revīzijas raksturojums, kritēriji un metodes

Revīzijas mērķis

Revīzijas mērķis – novērtēt, vai Labklājības ministrijas pieprasītais papildu finansējums mērķdotācijai pašvaldībām GMI pabalsta izmaksai ir pamatots un ir izlietots atbilstoši piešķiršanas mērķim un ievērojot tiesību aktus.

Juridiskais pamatojums

Atbilstības revīzija “Vai Labklājības ministrijas pieprasītais papildu finansējums mērķdotācijai pašvaldībām garantētā minimālā ienākuma pabalsta izmaksai ir pamatots un ir izlietots atbilstoši piešķiršanas mērķim un ievērojot tiesību aktus?” ir veikta, pamatojoties uz Valsts kontroles Trešā revīzijas departamenta 2024. gada 8. aprīļa revīzijas grafiku Nr. 2.4.1-53/2024.

Revīziju veica revīzijas grupas vadītāja vecākā valsts revidente Anda Grauduma un atbildīgā sektora vadītāja Ieva Pīpiķe.

Revidentu un revidējamās vienības atbildība

Valsts kontroles revidenti ir atbildīgi par revīzijas ziņojuma sniegšanu, kas pamatojas uz revīzijas laikā gūtiem atbilstošiem un pietiekamiem revīzijas pierādījumiem.

Labklājības ministrija un pašvaldību sociālie dienesti ir atbildīgi par normatīvo aktu ievērošanu un revidentiem sniegtās informācijas patiesumu.

Revīzijas apjoms

Revīzija ir veikta saskaņā ar Latvijas Republikā atzītiem starptautiskajiem publiskā sektora revīzijas standartiem. Revīzija plānota un veikta tā, lai izvērtētu, vai:

- izmantotās prognozes papildu finansējuma pieprasījumam ir pamatotas ar aktuāliem datiem un atbilst faktiski nepieciešamajam apjomam;
- piešķirtais finansējums ir izlietots atbilstoši piešķiršanas mērķim un ievērojot normatīvos aktus.

Revīzija veikta par laiku no 2023. gada 1. janvāra līdz 2024. gada 30. jūnijam. Pilnīgas izpratnes gūšanai pārbaudes ir veiktas arī par laiku ārpus minētā perioda.

Revīzijas apjomā iekļauta:

- Labklājības ministrija;
- detalizētās darbību pārbaudes veiktas sešos – Dobeles novada, Ludzas novada, Olaines novada, Preiļu novada, Rēzeknes novada un Ropažu novada – sociālajos dienestos.

Revīzijas metodes

Revīzijā izmantotas šādas metodes:

- analizēti normatīvie akti un to anotācijas, valsts statistikas pārskati u. c.
- organizētas tikšanās ar Labklājības ministrijas pārstāvjiem par finansējuma aprēķināšanu un tā izlietojuma uzraudzību, tajā skaitā par izmaiņām tiesiskajā regulējumā GMI pabalsta aprēķināšanā;
- veikta datu analīze no Valsts sociālās politikas monitoringa informācijas sistēmas (SPOLIS) par GMI pabalsta saņēmējiem – ģimenēm ar bērniem, kuras GMI pabalstu ir pieprasījušas un saņēmušas laikā no 2023. gada 1. jūnija līdz 2023. gada 31. decembrim;
- veikta GMI pabalsta saņēmēju lietu pārbaude Dobeles novada, Ludzas novada, Olaines novada, Preiļu novada, Rēzeknes novada un Ropažu novada sociālajos dienestos.

Vērtēšanas kritēriji

Revīzijas laikā pārbaudītā jautājuma – vai Labklājības ministrijas pieprasītais papildu finansējums mērķdotācijai pašvaldībām GMI pabalsta izmaksai ir pamatots un ir izlietots atbilstoši piešķiršanas mērķim un ievērojot tiesību aktus – kritēriji uzrādīti 1. pielikumā.

Sektora vadītāja

Ieva Pīpiķe

Departamenta direktore

Maija Āboliņa

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI
PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

1. pielikums. Vērtēšanas kritēriji

Revīzijas jautājums	Noteiktais kritērijs	Kritērijs ir sasniegts / nav sasniegts / sasniegts daļēji
Galvenais jautājums – vai Labklājības ministrijas pieprasītais papildu finansējums mērķdotācijai pašvaldībām GMI pabalsta izmaksai ir pamatots un ir izlietots atbilstoši piešķiršanas mērķim un ievērojot tiesību aktus?		
Vai pieprasītais papildu finansējums ir pamatots?	<ul style="list-style-type: none"> Finansējuma pieprasījums ir pamatots ar aktuāliem datiem. Izmantotās prognozes finansējuma apmēram ir ticamas un atbilst faktiski nepieciešamajam apmēram. 	<p>⊗ Kritērijs nav sasniegts.</p> <p>Labklājības ministrija 2023. gadā GMI pabalsta līdzfinansēšanai nepieciešamo papildu finansējumu ir aprēķinājusi par 58 % jeb 1,38 milj. <i>euro</i> lielākā apmērā, nekā faktiski bija nepieciešams, bet 2024. gada pirmajā pusgadā neizpilde ir 56 % jeb 1,70 milj. <i>euro</i>.</p> <p>Finansējuma neizpildi galvenokārt veido nepareizi aplēstais GMI pabalsta saņēmēju skaits. Lai gan jau 2022. gadā, salīdzinot ar 2021. gadu, GMI pabalstu saņēma par 10 % mazāk personu, Labklājības ministrija 2023. gadam un turpmākajiem gadiem GMI pabalsta saņēmēju skaitu plānoja ar būtiski pieaugošu tendenci. Turklāt aplēstais finansējums tiek palielināts vēl par Finanšu ministrijas patēriņa cenu indeksa izmaiņām, lai gan tas jau tiek plānots, ņemot vērā palielināto GMI pabalsta apmēru saistībā ar izmaiņām ienākumu mediānā.</p>
Vai Labklājības ministrijas izveidotās kontroles procedūras pašvaldību iesniegto pārskatu pārbaudei mērķdotācijas saņemšanai ir pietiekamas un nodrošina pārskatu pareizību?	<ul style="list-style-type: none"> Labklājības ministrijai ir izstrādāta pieeja, kā tiek nodrošināta likuma⁴⁸ izpilde pašvaldību pārskatu pārbaudē. 	<p>⊙ Kritērijs ir sasniegts daļēji.</p> <p>Labklājības ministrija pašvaldību iesniegto pārskatu pārbaudei galvenokārt veic vispārīgas kontroles procedūras, proti, pārliecinās, vai pārskatā ir aizpildītas visas kolonnas un vai uzrādītais personu skaits un izlietotais finansējums nepārsniedz lietojumprogrammas SOPA datus⁴⁹ norādīto informāciju par GMI pabalsta saņēmējiem pārskata mēnesī. No 2024. gada aprīļa pārskatā norādītais izlietotais finansējums tiek salīdzināts arī ar Valsts kases e-pārskatu sistēmā pieejamo budžeta izpildes pārskatu par izlietoto finansējumu EKK 6260 "Garantētā minimālā ienākuma pabalsts naudā". Iekšējā normatīvajā aktā paredzētajos gadījumos tiek veiktas arī izlases veida pārbaudes pašvaldībās. Resursu trūkuma dēļ to skaits ir neliels. Ja tiek konstatētas kļūdas, netiek analizēti to cēloņi un netiek vērtēta nepieciešamība veikt papildu pārbaudes (arī citās pašvaldībās).</p>
	<ul style="list-style-type: none"> Labklājības ministrija pašvaldību pārskatu pārbaudēs ievēro likumu⁵⁰ un izstrādāto pieeju. 	<p>⊙ Kritērijs ir sasniegts.</p> <p>Kopumā tiek veiktas likumā⁵¹ paredzētās darbības, tajā skaitā izlases veida pārbaudes pašvaldībās.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> Lai nodrošinātu pārskatu pareizību un to, ka pašvaldības GMI pabalstu piešķir atbilstoši normatīvajiem aktiem, Labklājības ministrija 	<p>⊙ Kritērijs ir sasniegts.</p> <p>Par grozījumiem normatīvajos aktos ministrija sociālos dienestus informē kopējās ministrijas un sociālo dienestu sanāksmēs, kas notiek vidēji vienu</p>

Revīzijas jautājums	Noteiktais kritērijs	Kritērijs ir sasniegts / nav sasniegts / sasniegts daļēji
	<p>savlaicīgi (pirms tiesiskā regulējuma izmaiņu stāšanās spēkā) informē visas pašvaldības (sociālos dienestus) par plānotajām izmaiņām tiesiskajā regulējumā⁵², kas attiecas uz pabalsta piešķiršanu un mērķdotācijas saņemšanu, un savlaicīgi iniciē nepieciešamās izmaiņas sociālās palīdzības administrēšanā izmantotajā lietojumprogrammā SOPA.</p>	<p>līdz divas reizes mēnesī. Pirms izmaiņu stāšanās spēkā visiem sociālajiem dienestiem tiek nosūtītas arī informatīvas vēstules, un visas izmaiņas normatīvajos aktos tiek ietvertas arī Vadlīnijās sociālās palīdzības piešķiršanai. Sociālo dienestu pārstāvji tiek iesaistīti arī grozījumu izstrādē, kā arī priekšlikumu/iebildumu iesniegšanā.</p> <p>Revīzijā ir konstatēts, ka visas minētās darbības tika veiktas arī saistībā ar 2023. gada 8. marta grozījumiem Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā un 2023. gada 6. jūnija grozījumiem Ministru kabineta noteikumos⁵³. Pirms šo grozījumu stāšanās spēkā tika iniciētas nepieciešamās izmaiņas lietojumprogrammā SOPA.</p>
<p>Vai pašvaldības GMI pabalstu piešķir, ievērojot normatīvos aktus⁵⁴?</p>	<ul style="list-style-type: none"> Pašvaldības GMI pabalstu piešķir un izmaksā, ievērojot normatīvos aktus⁵⁵. 	<p>⊙ Kritērijs ir sasniegts daļēji.</p> <p>Kopumā pašvaldības GMI pabalstu aprēķina un piešķir, ievērojot normatīvos aktus⁵⁶. Lai gan revīzijā ir konstatētas neatbilstības 21 izlasē iekļauto mājsaimniecību lietā par kopējo summu 6687,83 euro⁵⁷, kas pārsniedz revīzijā noteikto būtiskumu šīm pārbaudēm, 20 gadījumos šīs neatbilstības ir vienveidīgas, proti, ir saistītas ar grozījumiem mājsaimniecību ienākumu izvērtēšanā, kas stājas spēkā no 2023. gada 1. jūnija. Nākamajos GMI pabalsta piešķiršanas periodos šīm mājsaimniecībām neatbilstības netika vairs konstatētas. Tas nozīmē, ka risks nepamatotā pabalsta aprēķinā ir tajos periodos, kad mainās tiesiskais regulējums.</p>

2. pielikums. GMI pabalsta izmaksai nepieciešamais finansējums 2023.–2025. gadam

		Dati no 2021. gada Statistikas pārskata	Aprēķins 2023. gadam	Ukrainas civiliedzīvotājiem plānotais finansējums	Kopā 2023. gadam
GMI sliekšnis pirmajai vai vienīgajai personai mājsaimniecībā, <i>euro</i>	109,00		125,00		
GMI pabalsta pieaugums %			14,68 %		
GMI sliekšnis katrai nākamajai personai mājsaimniecībā, <i>euro</i>	76,00		87,50		
GMI pabalsta pieaugums %			15,13 %		
GMI pabalsta saņēmēju skaits kopā, no tā:		25 123	28 848	531	29 379
- pirmās personas mājsaimniecībā		15 785	12 926		12 926
- pārējās personas mājsaimniecībā		9338	10 749		10 749
- vienas personas mājsaimniecībā		11 272	5173		5173
- Ukrainas civiliedzīvotāji				531	531
vidējais GMI pabalsta saņemšanas ilgums vienai personai valstī, mēneši		6			
aprēķināts nepieciešamais finansējums mājsaimniecībām kopā, <i>euro</i>:			12 726 054	189 989	12 916 043
- pirmās personas mājsaimniecībā			6 634 833		6 634 833
- pārējās personas mājsaimniecībā			4 153 391		4 153 391
- vienas personas mājsaimniecībā			1 937 830		1 937 830
- Ukrainas civiliedzīvotāji				189 989	189 989
patēriņa cenu indekss 2022. gadam	17,3 %		2 201 607	32 868	2 234 475
patēriņa cenu indekss 2023. gadam	8,5 %		1 268 851	18 943	1 287 794
korekcija			-596 493		-596 493
pašvaldībām nepieciešamais finansējums, <i>euro</i>			15 600 020	241 800	15 841 820
valsts līdzfinansējums 30 %, <i>euro</i>			4 680 006	72 540	4 752 546
valsts līdzfinansējumam no 2023. gada 1. jūlija piešķirtais finansējums, <i>euro</i>					2 376 273

3. pielikums. GMI pabalsta izmaksai nepieciešamais finansējums 2024.–2026. gadam

		Dati no 2021. gada Statistikas pārskata	Aprēķins 2024. gadam	Aprēķins 2025. gadam	Aprēķins 2026. gadam
GMI sliekšnis pirmajai vai vienīgajai personai mājsaimniecībā, <i>euro</i>	109,00		137,00	147,00	164,00
GMI pabalsta pieaugums %			25,69 %	34,86 %	50,46 %
GMI sliekšnis katrai nākamajai personai mājsaimniecībā, <i>euro</i>	76,00		95,90	102,90	114,80
GMI pabalsta pieaugums %			25,69 %	34,86 %	50,46 %
GMI pabalsta saņēmēju skaits kopā, no tā:		25 123	31 573	33 876	37 804
- pirmās personas mājsaimniecībā		15 785	14 169	15 199	16 959
- pārējās personas mājsaimniecībā		9338	11 732	12 594	14 052
- vienas personas mājsaimniecību skaits		11 272	5672	6083	6793
vidējais GMI pabalsta saņemšanas ilgums vienai personai valstī		6			
aprēķināts nepieciešamais finansējums gadā, kopā, <i>euro</i>:			15 491 614	17 835 326	22 204 170
- pirmās personas mājsaimniecībā			7 970 409	9 174 366	11 420 912
- pārējās personas mājsaimniecībā			5 620 134	6 473 359	8 057 950
- vienas personas mājsaimniecībā			1 901 071	2 187 601	2 725 308
patēriņa cenu indekss:					
2022. gadam	17,3 %		2 680 049	3 085 511	3 841 321
2023. gadam	10,0 %		1 817 166	2 092 084	2 604 549
2024. gadam	2,2 %		439 754	506 284	630 301
2025. gadam	2,5 %			587 980	732 009
2026. gadam	2,3 %				690 284
pašvaldībām nepieciešamais finansējums, <i>euro</i>			20 428 584	24 107 186	30 702 634
valsts līdzfinansējums 30 %, <i>euro</i>			6 128 575	7 232 156	9 210 790
prioritārais pasākums 2023.-2025. gadam ⁵⁸			4 752 546	4 752 546	4 752 546
papildus nepieciešamais finansējums 2024.-2026. gadam ⁵⁹			1 376 029	2 479 610	4 458 244

Atsauces

¹ Atbilstoši Labklājības ministrijas izmantotajai pieejai 2025. gadā GMI pabalstu saņems 33 876 personas, bet 2026. gadā – 37 804 personas. Finansējuma aplēsei, izmantojot piesardzības principu, Valsts kontrole pieņēma, ka 2025. un 2026. gadā GMI pabalsta saņēmēju skaits, salīdzinot ar 2021. gadu, nemainās un GMI pabalstu saņem 25 123 personu gadā. No Labklājības ministrijas aplēstā finansējuma tika izslēgts finansējuma palielinājums par Finanšu ministrijas patēriņa cenu indeksa izmaiņām, jo tas jau ir ietverts aplēstajā GMI pabalsta apmēra palielinājumā.

² Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums un Ministru kabineta 2020. gada 17. decembra noteikumi Nr. 809 “Noteikumi par mājāsaimniecības materiālās situācijas izvērtēšanu un sociālās palīdzības saņemšanu”.

³ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma” 36. panta pirmās daļas 1. punkts (redakcijā, kas ir spēkā no 2023. gada 1. jūnija).

⁴ Ministru kabineta 2020. gada 17. decembra noteikumu Nr. 809 “Noteikumi par mājāsaimniecības materiālās situācijas izvērtēšanu un sociālās palīdzības saņemšanu” 2. pielikums (redakcijā, kas ir piemērojama no 2023. gada 1. jūnija).

⁵ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35. panta pirmās daļas 1. punkts.

⁶ Likuma “Par sociālo drošību” 2.² pants. Saskaņā ar šo likuma pantu minimālo ienākumu sliekšņu apmērus noteic attiecīgus sociālos pakalpojumus reglamentējošos normatīvajos aktos. Piemēram, Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 33. pantā ir paredzēti vairāki minimālo ienākumu sliekšņi – GMI sliekšnis 20 % no ienākumu mediānas, trūcīgas mājāsaimniecības ienākumu sliekšnis – 50 % no ienākumu mediānas un maznodrošinātas mājāsaimniecības ienākuma sliekšnis – ne augstāks par 80 % no ienākumu mediānas, bet ne zemāks par šā panta trešajā daļā noteikto trūcīgas mājāsaimniecības ienākumu sliekšni.

⁷ 2023. gada 8. marta likums “Grozījumi likumā “Par sociālo drošību”” un 2023. gada 8. marta likums “Grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā”.

⁸ Ministru kabineta 2020. gada 17. decembra noteikumu Nr. 809 “Noteikumi par mājāsaimniecības materiālās situācijas izvērtēšanu un sociālās palīdzības saņemšanu” 9. punkts.

⁹ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums.

¹⁰ Ministru kabineta 2020. gada 17. decembra noteikumi Nr. 809 “Noteikumi par mājāsaimniecības materiālās situācijas izvērtēšanu un sociālās palīdzības saņemšanu”.

¹¹ Ministru kabineta 2020. gada 17. decembra noteikumu Nr. 809 “Noteikumi par mājāsaimniecības materiālās situācijas izvērtēšanu un sociālās palīdzības saņemšanu” 2. punkts.

¹² Piemēram, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Fizisko personu reģistru, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Sociālās apdrošināšanas informācijas sistēmu, Nodarbinātības valsts aģentūras Bezdarbnieku uzskaites un reģistrēto vakanču informācijas sistēmu, Valsts ieņēmumu dienesta informācijas sistēmu u. c.

¹³ Ministru kabineta 2020. gada 17. decembra noteikumu Nr. 809 “Noteikumi par mājāsaimniecības materiālās situācijas izvērtēšanu un sociālās palīdzības saņemšanu” 3. punkts.

¹⁴ Ministru kabineta 2020. gada 17. decembra noteikumu Nr. 809 “Noteikumi par mājāsaimniecības materiālās situācijas izvērtēšanu un sociālās palīdzības saņemšanu” 3. punkts.

¹⁵ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 36. panta trešā daļa un Ministru kabineta 2020. gada 17. decembra noteikumu Nr. 809 “Noteikumi par mājāsaimniecības materiālās situācijas izvērtēšanu un sociālās palīdzības saņemšanu” 16. punkts.

¹⁶ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 17.¹ pants.

¹⁷ Ukrainas civilliedzīvotāju atbalsta likuma 13. panta trešā daļa.

¹⁸ 2023. gada 8. marta likums “Grozījumi likumā “Par sociālo drošību”” un 2023. gada 8. marta likums “Grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā”.

¹⁹ Likums “Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam”.

²⁰ Apstiprināts ar Ministru kabineta 2021. gada 17. septembra rīkojumu Nr. 657 “Par Plānu minimālo ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošanai 2022.–2024. gadam”.

²¹ 2023. gada 8. marta likuma “Grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā” (spēkā no 2023. gada 1. jūnija) anotācija.

²² Valsts statistikas pārskata “Pārskats par sociālajiem pakalpojumiem un sociālo palīdzību novada/republikas pilsētas pašvaldībā 2021. gadā” 3.1.3. sadaļa “Garantētā minimālā ienākuma pabalsts”.

²³ GMI pabalsta apmērs tika aprēķināts, ņemot vērā aplēsto vidējo GMI pabalsta apmēru pirmajai un pārējām personām mājāsaimniecībā un to palielinot atbilstoši plānotajām GMI sliekšņu izmaiņām.

²⁴ Ukrainas civilliedzīvotāju atbalsta likuma 13. panta trešā daļa.

²⁵ Likums “Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam”.

²⁶ Ministru kabineta 2023. gada 27. oktobra rīkojuma Nr. 702 “Par apropriācijas pārdali neatliekamam un nozīmīgu pasākumu īstenošanai labklājības nozarē” anotācijas 3. pielikums “Mērķdotācijas izlietojums GMI un mājokļa pabalsta nodrošināšanai 30 % apmērā (naudas plūsma)”.

²⁷ Ministru kabineta 2023. gada 24. oktobra sēdes protokola Nr. 53 32. §.

²⁸ Valsts kases informācijas sistēmā “Ministriju, centrālo valsts iestāžu un pašvaldību budžeta pārskatu informācijas sistēma” pašvaldību iesniegtais pārskats “Pārskats par garantētā minimālā ienākuma pabalsta un mājokļa pabalsta faktiskajām izmaksām”.

²⁹ Likuma “Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam” paskaidrojumi.

³⁰ Valsts statistikas gada pārskatā norādītais unikālais GMI pabalsta saņēmēju skaits 33 313, izslēdzot 13 419 Ukrainas civiliedzīvotājiem nodrošināto atbalstu.

³¹ Finansējuma aplēsei, izmantojot piesardzības principu, revidenti pieņēma, ka GMI pabalsta saņēmēju skaits, salīdzinot ar 2021. gadu, nemainās un GMI pabalstu saņem 25 123 personu. No nepieciešamā finansējuma tika izslēgts finansējuma palielinājums par Finanšu ministrijas patēriņa cenu indeksa izmaiņām.

³² Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 13. panta devītā daļa.

³³ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 13. panta desmitā daļa.

³⁴ Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likuma 13. panta trešā daļa.

³⁵ Labklājības ministrija pašvaldību sniegtās sociālās palīdzības uzraudzībai izmanto Valsts sociālās politikas monitoringa informācijas sistēmu (SPOLIS), kurā tiek saņemti dati no pašvaldību izmantotās lietojumprogrammas SOPA.

³⁶ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 13. panta desmitā daļa.

³⁷ 2023. gadā Labklājības ministrija izvērtēja GMI pabalsta piešķiršanas atbilstību tikai par divām māsaiņniecībām Līvānu novada Sociālajā dienestā, bet 2024. gadā Rīgas valstspilsētas pašvaldībai pieprasījusi informāciju par vienu māsaiņniecību, bet Ludzas novadam – par divām māsaiņniecībām (pārbaudes līdz 01.09.2024. vēl nebija pabeigtas).

³⁸ Labklājības ministrijas 2022. gada 7. decembra reglamenta Nr. 12/REG “Sociālā darba un sociālās palīdzības politikas departamenta reglaments” 1.5. apakšpunkts un Labklājības ministrijas Sociālā darba un sociālās palīdzības politikas departamenta direktora 2024. gada 3. janvārī apstiprinātā iekšējā normatīvā akta “Sociālā darba un sociālās palīdzības politikas departamenta vadlīnijas finanšu pārbaūžu veikšanai” 7. punkts.

³⁹ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums un Ministru kabineta 2020. gada 17. decembra noteikumi Nr. 809 “Noteikumi par māsaiņniecības materiālās situācijas izvērtēšanu un sociālās palīdzības saņemšanu”.

⁴⁰ Revīzijas plānošanā, apmeklējot Ropažu un Olaines novada sociālos dienestus, pārbaudēm māsaiņniecību lietas tika atlasītas pēc nejausības principa. Šajās pārbaudēs konstatētās neatbilstības GMI pabalsta aprēķinā attiecas tikai uz GMI pabalsta saņēmējiem – ģimenēm ar bērniem, kas GMI pabalstu bija pieprasījušas laikā no 2023. gada 1. jūnija. Tāpēc, lai izveidotu izlasi, revīzijā tika pieprasīti dati no Valsts sociālās politikas monitoringa informācijas sistēmas (SPOLIS) par visām personām – ģimenēm ar bērniem, kuras GMI pabalstu bija pieprasījušas un saņēmušas laikā no 2023. gada 1. jūnija līdz 2023. gada 31. decembrim. Pārējās četrās izlasē iekļautajās pašvaldībās tika skatītas tikai GMI pabalsta saņēmēju – ģimeņu ar bērniem – māsaiņniecību lietas, kuras GMI pabalstu bija pieprasījušas laikā no 2023. gada 1. jūnija un kurās bija vislielākais neatbilstību risks.

⁴¹ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 36. panta pirmās daļas 1. punkts (redakcijā, kas ir spēkā no 2023. gada 1. jūnija).

⁴² Ministru kabineta 2020. gada 17. decembra noteikumi Nr. 809 “Noteikumi par māsaiņniecības materiālās situācijas izvērtēšanu un sociālās palīdzības saņemšanu” 2. pielikums (redakcijā, kas ir piemērojama ar 2023. gada 1. jūniju).

⁴³ Izlase aptvēra visas māsaiņniecības ar bērniem, kuras šajā periodā saņēma GMI pabalstu. Tāpēc ir pārbaudīti visi gadījumi, kuros pastāvēja risks neatzīt par ienākumiem saņemtos uzturlīdzekļus. Par pārējiem neatbilstību veidiem (stipendijas personām, kuras mācās vai studē (izņemot bezdarbnieka stipendija), pārmaksātā iedzīvotāju ienākuma nodokļa atmaksa, tiešie maksājumi lauksaimniekiem un atbalsts lauku attīstībai) risks pastāv arī citās māsaiņniecībās, kuras nebija iekļautas revīzijas izlasē.

⁴⁴ Ministru kabineta 2020. gada 17. decembra noteikumi Nr. 809 “Noteikumi par māsaiņniecības materiālās situācijas izvērtēšanu un sociālās palīdzības saņemšanu”.

⁴⁵ Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 14. pantu viens no Labklājības ministrijas pienākumiem sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības jomā ir izstrādāt valsts politiku sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības jomā, organizēt un koordinēt tās īstenošanu, kā arī izstrādāt vadlīnijas sociālās palīdzības piešķiršanai.

⁴⁶ 2023. gada 8. marta likuma “Grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā” 5. pants (spēkā no 2023. gada 1. jūnija).

⁴⁷ Starp Labklājības ministriju un sabiedrību ar ierobežotu atbildību “ZZ Dats” (nodokļu maksātāja numurs 40003278467) 2023. gada 25. janvārī noslēgts darba uzdevums pie vispārīgās vienošanās Nr. VRAA 2020/13/AK/CI-118_2_PKP darījuma Nr. LM/2023/7.

⁴⁸ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 13. panta desmitā daļa.

⁴⁹ Labklājības ministrija pašvaldību sniegtās sociālās palīdzības uzraudzībai izmanto Valsts sociālās politikas monitoringa informācijas sistēmu (SPOLIS), kurā tiek saņemti dati no pašvaldību izmantotās lietojumprogrammas SOPA.

⁵⁰ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 13. panta desmitā daļa.

⁵¹ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 13. panta desmitā daļa.

⁵² Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 13. panta desmitā daļa un 14. panta pirmā daļa.

⁵³ Ministru kabineta 2020. gada 17. decembra noteikumi Nr. 809 “Noteikumi par māsaimniecības materiālās situācijas izvērtēšanu un sociālās palīdzības saņemšanu”.

⁵⁴ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums un Ministru kabineta 2020. gada 17. decembra noteikumi Nr. 809 “Noteikumi par māsaimniecības materiālās situācijas izvērtēšanu un sociālās palīdzības saņemšanu”.

⁵⁵ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums un Ministru kabineta 2020. gada 17. decembra noteikumi Nr. 809 “Noteikumi par māsaimniecības materiālās situācijas izvērtēšanu un sociālās palīdzības saņemšanu”.

⁵⁶ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums un Ministru kabineta 2020. gada 17. decembra noteikumi Nr. 809 “Noteikumi par māsaimniecības materiālās situācijas izvērtēšanu un sociālās palīdzības saņemšanu”.

⁵⁷ 17 māsaimniecībām GMI pabalsts bija izmaksāts par 6213,26 *euro* lielākā apmērā, bet četrām māsaimniecībām – par 474,57 *euro* mazākā apmērā.

⁵⁸ 2023.–2025. gada starpnozaru prioritārā pasākuma pieteikums “Atbalsts minimālo ienākumu palielināšanai”.

⁵⁹ Izdevumu palielinājums 30 % apmērā saistībā ar jaunajiem minimālo ienākumu sliekšņu apmēriem mērķdotācijai pašvaldībām GMI un mājokļa pabalsta nodrošināšanai 2024. gadā ir 1 692 413 *euro*, un finansējums ir rasts bāzes izdevumu ietvaros.